

ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ СКАНДИНАВСЬКИХ КРАЇН: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Тема трансформації стратегії національної безпеки Скандинавських країн є надзвичайно актуальною для України у зв'язку з потребою у вивченні ефективних підходів зазначених країн до підтримання безпеки в умовах мінливого світового порядку та геополітичних ризиків. Досвід невеликих за розміром Скандинавських країн у формуванні стратегії національної безпеки буде корисним для розвитку національної безпеки України та збереження суверенітету. В сучасних умовах надзвичайно важливо залучати міжнародних партнерів, зокрема Скандинавські країни, до спільної роботи над вирішенням питань безпеки, що сприятиме підвищенню рівня захисту національних інтересів. Мета статті – визначити основні пріоритети в галузі національної безпеки Скандинавських країн та запропонувати можливі шляхи співробітництва та обміну досвідом між Україною та Скандинавськими країнами для підвищення рівня національної безпеки. У статті автор використовує загальнонаукові та спеціальні методи досліджень теоретичного та емпіричного характеру, а саме: метод узагальнення, системний аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми, порівняльний метод, методи спостереження, системного підходу та контент-аналізу. У статті зосереджується увага на трансформації стратегії національної безпеки Скандинавських країн – від «північної стабільності», відсутності образу ворога та політики нейтралітету до об'єднання спільних зусиль в рамках НАТО з метою зміцнення своєї обороноздатності. Автором зроблено висновок, що в сучасних геополітичних умовах росія розглядається Скандинавськими країнами як головна загроза їхній національній безпеці. Автор наголошує, що вивчення досвіду Скандинавських країн у сфері національної безпеки та зближення з цими країнами в рамках міжнародного військового співробітництва сприятиме модернізації системи національної безпеки України. За результатами проведеного дослідження та на підставі особистого досвіду участі автора у міжнародній конференції, основні наративи якої викладено у статті, визначено основні пріоритети в галузі національної безпеки Скандинавських країн та надано рекомендації щодо напрямків поглиблення співробітництва між Україною та Скандинавськими країнами.

Ключові слова: Скандинавські країни, трансформація, національна безпека, НАТО, аспекти національної безпеки, міжнародне військово-співробітництво.

Постановка проблематики у загальному вигляді. В умовах ведення повномасштабної війни російської федерації проти України, в якій остання зіткнулась з противником, який значно переважає в кількості ресурсів, велике значення для обороноздатності держави та посилення спроможностей ведення бойових дій силами оборони має зближення України з країнами – членами НАТО. Вивчення досвіду інших країн дозволить взяти до уваги успішні практики та методи, які можна адаптувати до умов, в яких опинилась Україна. Скандинавські країни часто стають лідерами у впровадженні новітніх технологій та інновацій у сфері безпеки. Вивчення їхнього досвіду сприятиме модернізації системи безпеки України.

Мета статті полягає в тому, щоб визначити основні пріоритети в галузі національної безпеки Скандинавських країн та запропонувати можливі шляхи співробітництва та обміну досвідом між Україною та Скандинавськими країнами для підвищення рівня національної безпеки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Слід відзначити, що вивченням різних аспектів національної безпеки Скандинавських країн займалось чимало вітчизняних та іноземних вчених та дослідників.

В рамках цієї статті ми звертаємось до робіт таких українських науковців, які приділили увагу проблематиці зовнішньої політики та безпеки Скандинавських країн, як М. Гладиш [3], О. Котляр [7],

В. Павленко [23], Д. Пугачова [10], М. Штурма [12]. Теоретико-правові та методологічні засади національної безпеки, структуру системи національної безпеки та її характеристику досліджував В. Антонов [1]. Дослідженням міжнародно-правових засад військового співробітництва України займався Л. Зіняк [6].

Серед досліджень сучасних іноземних науковців, які займаються питаннями безпекової політики загалом, та в Скандинавському регіоні зокрема, для нас цікавими є праці К. Інгебрітсен [24, 18] та В. Кутзеє [27].

Виклад основного матеріалу. В першу чергу, звертаємось до енциклопедії «Britannica», в якій зазначається, що до регіону Скандинавії належать Норвегія, Швеція та Данія [28]. В українськомовних джерелах інформації часто «Скандинавськими країнами» називають, окрім Норвегії, Швеції та Данії, ще Фінляндію та Ісландію. На нашу думку, таке трактування не зовсім коректне, оскільки, відповідно до зазначеної енциклопедії, воно ототожнюється з назвою «Північні» або «Нордичні» країни. З метою чіткого розмежування згаданих понять у цій статті під назвою «Скандинавські країни» будемо розглядати Норвегію, Швецію та Данію.

Питання воєнно-політичної інтеграції країн Скандинавії в архітектурі європейської безпеки після Другої світової війни досліджував кандидат історичних наук, професор В. Павленко. У своїй статті «Воєнно-політична інтеграція країн Скандинавії в архітектурі європейської безпеки після Другої світової війни» науковець зазначає, що, незважаючи на розбіжності у розв'язанні питань зовнішньої безпеки, Скандинавські країни розвивались в єдиному напрямку: вони уникали конфронтації між Заходом та Сходом. Їхня стратегія увійшла в історію під назвами: «північна стабільність», «північна модель», «північний баланс». Така політика безпеки Скандинавських країн сприяла утворенню неформального об'єднання країн на регіональному рівні, для якого характерними рисами були миролюбність, недопустимість збройного конфлікту та відсутність образу ворога [23, .

Скандинавські країни прагнули експортувати до міжнародних інституцій найкращі практики, в тому числі у сфері безпеки. Їм вдалось зробити свою модель доброго суспільства життєздатною в глобальному масштабі. Це приклад успіху та індивідуальності маленьких держав у все більш глобалізованому світі [18].

Після повномасштабного вторгнення російських військ в Україну 24 лютого 2022 року ці держави змушені були переглянути свою зовнішню політику, оборонну концепцію та відносини з росією.

Нагадаємо, що Норвегія та Данія – країни-засновниці НАТО, які беруть активну участь у діяльності Альянсу та приділяють велику увагу зміцненню обороноздатності північного регіону та співпраці з іншими членами НАТО для забезпечення колективної безпеки.

Норвегії вдалось створити унікальну та інноваційну нішу у своїх зовнішніх відносинах [18]. Геополітичне положення Норвегії, її активна участь у європейському та атлантичному співробітництві, а також наявність спільного кордону з росією вимагають особливої стратегії у зовнішній політиці та безпеці.

За інформацією, оприлюдненою Норвезькою розвідувальною службою у лютому 2024 року у відкритій частині щорічної доповіді «Фокус – 2024», безпекова ситуація в Норвегії стала загрозливішою, ніж минулого року. У доповіді зазначається, що росія залишається головною військовою загрозою для суверенітету Норвегії, очікується, що політика рф у найближчі роки стане більш непередбачуваною [8].

Війна рф проти України посилила потребу Кремля в інформації щодо зовнішньої та безпекової політики Данії, її оборонного потенціалу та позиції в міжнародних організаціях. У разі потенційного воєнного конфлікту росії з НАТО Данія зобов'язана забезпечувати перевезення підкріплень Альянсу, що робить її особливо цікавою для розвідувальних органів рф [9].

Під час російсько-української війни енергетична політика перетворилась на політику безпеки. Російські спецслужби постійно намагаються збирати інформацію про данські технології та дослідження в галузях, де Данія є лідером ринку. Особливий інтерес росія виявляє до товарів подвійного призначення, які підпадають під санкції та експортний контроль. Служба безпеки та розвідки Данії встановила, що як проміжний пункт призначення у незаконних закупівлях для підсанкційних країн виступає Китай. Спеціалісти зазначеної служби вважають, що глобальна конкуренція Китаю та Заходу впливає на національну безпеку Данії [9].

На відміну від «старих» членів НАТО, Норвегії та Данії, Швеція пододала довгий шлях до членства в Альянсі, вивчення якого буде надзвичайно корисним для України.

З середини 1900-х років Швеція мала значну оборонну промисловість, яка підтримувала так звану модель тотальної оборони – підхід до безпеки (і політичну орієнтацію), що вимагав, щоб «все суспільство», як військові, так і цивільні, були залучені до оборонних зусиль. Такий підхід також передбачав тісну співпрацю між урядом, приватним сектором і широкою громадськістю. Невелика за розмірами Швеція почала виробляти системи озброєнь для всіх видів збройних сил – повітряних, сухопутних і морських – всередині країни, в основному, завдяки значним інвестиціям у військові дослідження і розробки. Коли у 1990-х і 2000-х роках відбулася зміна пріоритетів шведської політики безпеки і скорочення оборонних бюджетів, великі компанії, які виробляли зброю, були змушені вийти на міжнародний рівень і все більше зосереджуватися на експорті. Цей імпульс сьогодні робить шведську промисловість важливим гравцем у світовій торгівлі зброєю і ставить її в один ряд з деякими з найпотужніших держав світу [27].

Зважаючи на тісне співробітництво Швеції як третьої країни з НАТО наприкінці ХХ століття рівень регіональної безпеки зростав, проте це негативно позначилось на політиці безпеки самої країни. Сформувалось переконання в певній частині шведської еліти, що Швеція не потребує членства в НАТО, тому що країна вже захищена гарантіями безпеки. Також Уряд Швеції не відчував нагальної потреби збільшувати військові витрати країни. Здавалось маловірогідним, що керівництво Швеції прийме рішення подати заявку на членство в Організацію Північноатлантичного договору в найближчі роки. Швеція мала на меті створити ексклюзивний формат відносин з НАТО у питаннях безпеки регіону, але не мала наміру стати повноцінним членом Альянсу [2].

Війна росії проти України стала ключовим моментом для прийняття рішення щодо якнайшвидшого отримання членства в Альянсі. У травні 2022 року Швеція офіційно подала заявку на вступ до блоку НАТО, вперше з 1815 року порушивши нейтралітет. 7 березня 2024 року Швеція стала повноправним членом НАТО. «Вступ Фінляндії та Швеції до НАТО призвів до втрати росією географічного й політичного буфера проти Альянсу та обмежень (з військової точки зору) свободи дій у регіоні» [8]. Голова Служби безпеки Швеції Шарлотт фон Ессен заявила, що росія є однією з трьох країн, що становлять найбільшу загрозу для безпеки Швеції [11].

Після розвалу СРСР Україна також дотримувалась політики нейтралітету: позаблоковий статус був зазначений в Декларації про держаний суверенітет, ухваленій Верховною Радою УРСР: «Українська РСР урочисто проголошує про свій намір стати в майбутньому постійно нейтральною державою, яка не бере участі у військових блоках і дотримується трьох неядерних принципів: не приймати, не виробляти і не набувати ядерної зброї» [4].

Як вважають окремі дослідники, нейтралітет та позаблоковість виконують функцію адаптації держави до її зовнішнього середовища. Теорія і практика міжнародних відносин доводять, що нейтралітет обмежує державу у взаємодії з іншими суб'єктами міжнародних відносин через заборону на участь у воєнних конфліктах. Проте ні нейтралітет, ні позаблоковість не обмежують напрямків розвитку економічного чи зовнішньополітичного співробітництва, які найбільше відповідають національним інтересам будь-якої країни [3, с. 29].

Але, беручи до уваги Україну, позаблоковий статус не гарантував їй свободу вибору вектора свого зовнішньополітичного розвитку. Важливо нагадати, що саме прийняття проросійським урядом М. Азарова рішення призупинити підготовку до підписання Угоди про асоціацію України з Євросоюзом стало поштовхом для початку Революції Гідності. Саме тоді, наприкінці 2013 року, український народ заявив про своє європейське бачення майбутнього, з чим не змогла змиритись росія, наважилась на збройну агресію проти України та анексію Криму. Як бачимо, політика збереження нейтралітету не виправдала себе, позаблоковий статус виявився неефективним в контексті забезпечення безпеки держави від зовнішньої агресії та тиску. Позаблоковий статус України було скасовано Верховною Радою України у 2014 році. Але тривале перебування України в буферній зоні між потужними системами колективної оборони мало свої наслідки: спроба наблизитись до євроатлантичної системи безпеки викликало збройну агресію зі сторони росії.

Україна є яскравим прикладом того, коли через її неспроможність «забезпечити свою безпеку» вона впродовж століть втрачала свій суверенітет і свою незалежність [1, с. 345]. Зважаючи на «виняткове значення національної безпеки у захисті її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності, реалізація її основних принципів і положень досягається шляхом проведення виваженої політики відповідно до прийнятих доктрин, стратегій, концепцій і програм у таких сферах, як політична, економічна, соціальна, воєнна, екологічна, науково-технологічна, інформаційна тощо» [1, с. 346].

У контексті розгляду активної політики національної безпеки, яку проводить Україна, можна виокремити такі аспекти національної безпеки: 1) міжнародну співпрацю: для забезпечення своєї безпеки та стабільності в регіоні Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як ООН, НАТО, Європейський союз та інші; 2) збройні сили та оборону: Україна має свої збройні сили, які забезпечують оборону територіальної цілісності та незалежності країни; 3) боротьбу з корупцією та організованою злочинністю: Україна активно працює над боротьбою з корупцією та іншими формами організованої злочинності, оскільки це також становить загрозу національній безпеці; 4) енергетичну безпеку: Україна розвиває стратегію енергетичної безпеки, оскільки енергетичні ресурси та їх транспортування впливають на національну безпеку країни; 5) інформаційну безпеку: Україна звертає увагу на захист від інформаційних загроз та пропаганди, що є важливим аспектом національної безпеки в епоху цифрових технологій.

Це ключові складові стратегії національної безпеки України, спрямовані на забезпечення безпеки, стабільності та захисту інтересів країни.

Скандинавські країни мають переважно стабільне геополітичне середовище, тоді як Україна знаходиться у складному регіоні з численними конфліктами та геополітичними викликами. Україна завжди мала складні відносини з росією, яка вважала її своєю сферою впливу, що створювало значні виклики для національної безпеки. Україна активно прагнула зміцнення своєї ідентичності та незалежності. Скандинавські країни також мають складні відносини з росією. Російський чинник відіграв визначальну роль у переосмисленні Скандинавськими країнами власних оборонних спроможностей [7, с. 5].

Також загострилось їхнє протистояння в межах Арктичної Ради. У березні 2022 року сім країн-членів Арктичної ради (Канада, Данія, Фінляндія, Ісландія, Норвегія, Швеція та США) призупинили свою участь у міждержавному органі у відповідь на вторгнення росії в Україну [14].

В умовах сучасних кіберзагроз Скандинавські країни приділяють значну увагу кібербезпеці і розвитку кіберзахисту. Україна зазнала серйозних кібератак, зокрема з боку російських хакерських груп. Об'єктами кібератак найчастіше були органи державної влади, об'єкти критичної інфраструктури, зокрема енергетичного сектору, банкові системи, ІТ-компанії та телекомунікаційні провайдери [25].

Сьогодні важливо запроваджувати комплексні стратегії безпеки, які включатимуть у себе військові, цивільні, технологічні та дипломатичні заходи для забезпечення національної безпеки.

До військових заходів, спрямованих на підтримання національної безпеки можна віднести: 1) розвиток системи оборони з акцентом на сучасне військове обладнання; 2) проведення військових навчань для підвищення бойової готовності та координації між різними родами військ; 3) активну співпрацю з іншими країнами, обмін досвідом.

Під час проведення військових навчань, у тому числі і багатонаціональних, у Скандинавських країнах все більшу увагу приділяють підготовці до проведення мультидомених операцій (одночасного ведення бойових дій у різних напрямках (доменах) – на суходолі, морі, у повітрі, космосі та кіберпросторі) [15].

До цивільних заходів, спрямованих на підтримання національної безпеки можна віднести: 1) законодавчі заходи, що включають введення законів та правил, які повинні регулювати сектор безпеки, в тому числі заходи з протидії тероризму, кіберзагрозам, організованій злочинності; 2) розвиток інфраструктури для захисту важливих об'єктів і систем забезпечення, таких як електростанції, мережі зв'язку та ін.; 3) запобігання корупції у сферах, які можуть впливати на національну безпеку (правоохоронні органи, митниця); 4) здійснення заходів, спрямованих на підтримку економічного зростання, соціальної стабільності; 5) розвиток співробітництва з іншими країнами та міжнародними організаціями з метою обміну інформацією, координації заходів та спільної протидії загрозам.

Ці заходи допомагають створити сприятливі умови для забезпечення національної безпеки не лише за допомогою силових структур, а й шляхом забезпечення стабільності, правопорядку та розвитку суспільства.

На наш погляд, саме такий підхід і є запорукою успіху. Для прикладу, Норвегія відома у світі не лише високим рівнем життя населення, а й високим рівнем соціальної справедливості та внутрішньої безпеки. Норвегія активно залучає громадськість до процесу забезпечення внутрішнього порядку шляхом інформування та навчання громадян про потенційні загрози та способи їх запобігання.

Військова служба у Скандинавських країнах сприймається як важлива складова національної безпеки. В інформаційних кампаніях, які проводить Уряд Норвегії, часто наголошується на важливості національної безпеки та оборони та популяризуються привабливі умови військової служби. Громадські організації та політичні партії заохочують молодь до проходження військової служби. Крім цього, в Норвегії, як і в інших Скандинавських країнах, відзначається активна роль жінок у військових структурах, жінки мають можливість служити у всіх галузях військової справи, включаючи і бойові підрозділи. Військові сили у Норвегії та інших Скандинавських країнах володіють високим рівнем професіоналізму та технологічних досягнень. Усі ці заходи сприяють залученню більшої кількості людей до військової служби та підвищують мотивацію громадян до вступу в армію.

Історично склалось, що обов'язком членів королівських сімей і Норвегії, і Данії, і Швеції було підтримувати зв'язок між королівськими сім'ями та військовими силами, таким чином, демонструючи їхню єдність та відображаючи традиційну роль монархії в житті країни. Ця єдність збереглась і до сьогоденних днів.

На протигагу Скандинавським країнам, в Україні відношення громадян до проходження військової служби часто було негативним, оскільки умови військової служби та забезпечення військовослужбовців довгий час були для них не привабливими. Підтримка військовослужбовців з боку держави була не на належному рівні. І лише після повномасштабного російського вторгнення розпочались якісні зміни: громадяни зрозуміли, що служба у війську є важливим обов'язком, що допомагає зміцнювати обороноздатність України та є єдиним способом захисту країни від зовнішньої агресії. Результати опитування громадськості свідчать про те, що мотивацією йти до війська під час війни для більшості українців є бажання захистити свою країну [5].

Технологічні заходи зміцнення національної безпеки: 1) розвиток та застосування сучасних технологій для захисту від кіберзагроз, виявлення та реагування на кібератаки; 2) використання сучасних засобів спостереження, дронів, супутникових систем та інших технологій для збору інформації про загрози та діяльність потенційного ворога; 3) використання на важливих об'єктах, пунктах пропуску біометричних технологій, таких як відбитки пальців, розпізнавання обличчя; 4) використання штучного інтелекту та аналітики даних для передбачення загроз, аналізу великих обсягів інформації для прийняття рішень у реальному часі; 5) розроблення та застосування сучасних методів криптографії для захисту конфіденційної інформації.

Скандинавські країни докладають значних зусиль до розвитку новітніх технологій та впровадження інновацій у сфері безпеки, включаючи розробку нових систем захисту та способів виявлення загроз. Наприклад, у Швеції існують численні дослідницькі центри, що працюють над розробкою систем раннього попередження та моніторингу та забезпечують аналітичну підтримку для політики безпеки в регіоні, зокрема Стокгольмський міжнародний інститут досліджень миру (SIPRI) [16], Шведський науково-дослідний інститут оборони (Swedish Defence Research Agency) [26].

Серед дипломатичних напрямків забезпечення національної безпеки можна виділити: 1) укладання міжнародних договорів та угод про взаємну допомогу, альянси, спільні зобов'язання на всіх рівнях; 2) дипломатичні переговори та консультації, проведення засідань, візитів високоповажних представників; 3) створення міжнародних коаліцій та альянсів для відповіді на загрози національній безпеці (участь у спільних військових операціях, спільні програми з підготовки військових та цивільних кадрів); 4) дипломатичний тиск та економічні санкції для впливу на інші країни, що може відобразитись у засудженні дій уряду чи окремих посадових осіб, забороні на імпорт – експорт товарів та послуг; 5) моніторинг та аналіз зовнішньої політики інших країн з метою ефективного реагування на потенційні загрози та впливу на міжнародну ситуацію в інтересах своєї національної безпеки.

Скандинавські країни відзначаються своїм прогресивним підходом до міжнародних відносин, який ставить акцент на дипломатію, співпрацю та міжнародне партнерство.

Зазначимо, що переломним моментом в історії міжнародного військового співробітництва стала Друга світова війна. Її результати довели, що мир є загальноцивілізаційною цінністю, відтак із заснуванням ООН у 1945 році міжнародне військово-співробітництво утвердилося як невід'ємна складова механізму забезпечення мирного співіснування держав. [6, с. 14]

Можна виділити укладання декількох важливих міжнародних договорів для зміцнення їхньої національної безпеки:

1. Оборонне співробітництво країн Північної Європи (NORDEF) – приклад спільної оборонної співпраці, до якої увійшли Данія, Норвегія, Швеція, Фінляндія та Ісландія [13]. Цей договір

спрямований на підвищення можливостей управління кризовими ситуаціями, обміну інформацією та спільні тренування. В рамках оборонного співробітництва країн Північної Європи розглядається низка різних моделей співпраці, які можуть бути використані як основа для підтримки спільного ресурсу кіберзахисту країн Північної Європи під керівництвом військових, що включав би глибокий обмін розвідувальними даними і забезпечував спроможності для спільних оборонних і наступальних дій у відповідь на атаки в усіх країнах Північної Європи [21].

2. Норвезько-данська морська співпраця: Норвегія та Данія уклали ряд міжнародних договорів щодо спільного контролю за морськими кордонами, боротьби з контрабандою та іншими загрозами в морі [20].

3. Північне співробітництво (Nordic Co-operation): Північна Рада та Рада Міністрів Північних країн (включають представників Норвегії, Ісландії, Данії, Швеції, Фінляндії, Фарерських островів, Гренландії та Аландських островів) координують співпрацю між парламентами та урядами країн Північної Європи [22].

Крім цього, Скандинавські країни активно співпрацюють з країнами Балтії. Зміцнення їхнього військового співробітництва особливо стало відчутним після становлення незалежності цих країн та сприяло їх включенню до НАТО [10, с. 155].

У 2015 році було створено Об'єднані експедиційні сили (Joint Expeditionary Force). В даний час це коаліція північноєвропейських країн, головним чином країн Скандинавії та Балтії, до якої входять Велика Британія, Естонія, Латвія, Литва, Данія, Ісландія, Швеція, Норвегія, Фінляндія та Нідерланди. Основною метою зазначеної коаліції є забезпечення стабільності та безпеки Північної Європи [19].

Це лише декілька прикладів, які демонструють, що Скандинавські країни активно займаються укладанням міжнародних договорів для зміцнення своєї національної безпеки в різних сферах.

Співпраця у військовій сфері з іншими державами світу виступає одним із важливих напрямків міжнародного співробітництва України. Це зумовлено тим, що за сучасних умов геополітичної нестабільності ефективно військово-співробітництво разом з іншими видами співробітництва здатне сприяти успішному вирішенню низки проблем як глобального характеру – підтримання міжнародного миру та безпеки, так і регіонального [6, с. 3].

У листопаді 2023 року в рамках розширення напрямків міжнародного військового співробітництва українська делегація взяла участь у міжнародній конференції «Операції в умовах холодного клімату» («Cold Weather Operations Conference»), яка проводилась у Норвегії та об'єднала представників збройних сил 18 країн [17]. Метою конференції було виокремити сучасну і майбутню геополітичну і військову стратегію та зовнішні загрози, які можуть вплинути на розвиток ведення операцій в умовах холодного клімату. Під час конференції розглядалися три різні напрямки: 1) Військові інструменти сили на Крайній Півночі; 2) Зміни у навколишньому середовищі та нові виклики; 3) Розробки нового обладнання для умов холодного клімату.

Висвітлювались проблеми, пов'язані з військовими викликами безпосередньо для країн Півночі, особливо враховуючи російську загарбницьку війну проти України, обговорювалась стратегія розвитку арктичної безпеки, проведення мультидомених операцій в умовах арктичного холоду.

Серед основних наративів конференції можна відзначити необхідність для Скандинавських країн бути в постійній готовності до вирішення конфліктів з росією, оскільки «небезпечна і непередбачувана росія» – основна загроза для глобальної безпеки в регіоні.

Зверталась увага на зміни клімату, ризики, пов'язані з глобальним потеплінням, пропонувались шляхи підготовки до можливого майбутнього та висловлювались побоювання, що Північ може бути більш вразливою, ніж розглядалось раніше.

Основним лейтмотивом конференції було спонукати союзників до спільної підготовки та спільної боротьби проти потенційних ворогів.

Участь української делегації у зазначеній конференції мала велике значення, в першу чергу, для підтримання міжнародного іміджу країни, для висвітлення правдивої інформації щодо загарбницької війни росії проти України. Зазначений захід став ідеальною платформою для того, щоб Україну не тільки почули, а й для налагодження співробітництва з представниками різних країн – членів НАТО.

Висновки та перспектива подальших досліджень. У сучасних геополітичних умовах Скандинавські країни розглядають росію як головну загрозу їхній національній безпеці. За результатами проведеного дослідження можемо виділити основні пріоритети в галузі національної безпеки Скандинавських країн: зміцнення обороноздатності, співпраця в рамках

НАТО, розвиток новітніх технологій та впровадження нових систем захисту та способів виявлення загроз, розвиток стратегії енергетичної та інформаційної безпеки, посилена увага кібербезпеці і розвитку кіберзахисту.

Зважаючи на той факт, що сили оборони України ведуть боротьбу з набагато більшим противником та мають унікальний (бойовий) досвід протистояння російській армії (потенційному ворогові і для країн Скандинавії), ці країни, звичайно, будуть зацікавлені у розширенні напрямків міжнародного військового співробітництва з Україною, що матиме велике значення для зміцнення національної безпеки обох сторін.

З початку повномасштабного вторгнення росії в Україну Скандинавські країни неодноразово надавали пакети військової допомоги Україні. На нашу думку, враховуючи ресурси та військовий потенціал цих країн, доцільно також розглянути й можливість:

- започаткування (нарощування) співробітництва у проведенні підготовки особового складу Сил оборони України;
- проведення спільних наукових досліджень (особливо беручи до уваги досвід науково-дослідних та аналітичних центрів, які функціонують у Швеції);
- залучення фахових спеціалістів (радників) для надання консультативно-дорадчої допомоги в органах військового управління;
- міжнародний академічний обмін та двосторонню співпрацю між окремими вищими військовими навчальними закладами України та країн Скандинавії.

Бібліографічний список:

1. Антонов В. О. Конституційно-правові засади національної безпеки України: монографія. Київ: ТАЛКОМ, 2017. 576 с.
2. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/9227/9172> (дата звернення: 21.04.2024).
3. Гладиш М. Еволюція безпекової парадигми Скандинавських держав протягом ХХ століття. *Вісник Львівського університету*, Випуск 46, 2021. С. 27–36.
4. Декларація про державний суверенітет України: Декларація Верхов. Ради Укр. Рад. Соціаліст. Респ. від 16.07.1990 р. № 55-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text> (дата звернення: 30.03.2024).
5. Довіра, критика і надія. Ставлення українців до політичного і військового керівництва та мобілізації | Active Group. URL: <https://activegroup.com.ua/2023/12/19/dovira-kritika-i-nadiya-stavlennya-ukrainciv-do-politichnogo-i-vijskovogo-kerivnictva-ta-mobilizaci/> (дата звернення: 24.03.2024).
6. Зіняк Л. В. Міжнародно-правові засади військового співробітництва України : автореф. дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.11 «Міжнар. право»; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Х., 2015. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/AFTOREF/Zinyak_2015.pdf (дата звернення: 30.03.2024).
7. Котляр О. В. Відносини Російської Федерації та Скандинавських країн: безпековий вимір (на прикладі Швеції та Норвегії). Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ: 2023. 281 с.
8. Оцінка Норвезькою розвідувальною службою актуальних викликів і загроз національній безпеці. National Institute for Strategic Studies. URL: <https://niss.gov.ua/en/node/5247> (дата звернення: 21.04.2024).
9. Оцінка спеціальними службами Данії актуальних загроз національній безпеці. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/otsinka-spetsialnymy-službamy-daniyi-aktualnykh-zahroz> (дата звернення: 21.04.2024).
10. Пугачова Д. В. Зовнішня політика країн Скандинавії у сфері безпеки та оборони у постбіполярний період. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук. Національна академія наук України; Державна установа «Інститут всесвітньої історії» Київ: 2017. 166 с.
11. Швеція назвала Росію найбільшою загрозою для своєї безпеки. Новини України та Світу. Головні і останні новини – NV. URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/shveciya-zayavila-shcho-rosiya-naybilsha-zagroza-dlya-jiji-bezpeki-50394704.html> (дата звернення: 21.04.2024).
12. Штурма М. В. Безпековий вимір зовнішньої політики Королівства Данія. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів: 2021. 254 с.
13. About NORDEFSCO – Nordefco. Frontpage – Nordefco. URL: <https://www.nordefco.org/the-basics-about-nordefco> (date of access: 30.03.2024).
14. Arctic States and Indigenous Permanent Participants convened for the 13th Arctic Council meeting and issued statement. Arctic Council. URL: <https://arctic-council.org/news/13th-arctic-council-meeting-salekhard> (date of access: 30.03.2024).
15. Empty Promises? A Year Inside the World of Multi-Domain Operations – War on the Rocks. War on the Rocks. URL: <https://warontherocks.com/2024/01/empty-promises-a-year-inside-the-world-of-multi-domain-operations/> (date of access: 30.03.2024).

16. Europe / SIPRI. Home | SIPRI. URL: <https://www.sipri.org/research/conflict-peace-and-security/europe> (date of access: 30.03.2024).
17. Forsvaret. Cold Weather Operations Conference 2023. Norwegian Armed Forces. URL: <https://www.forsvaret.no/en/organisation/centre-of-excellence-cold-weather-operations/cold-weather-operations-conference> (date of access: 30.03.2024).
18. Ingebritsen C. Scandinavia in World Politics. Rowman & Littlefield Publishers, Incorporated, 2006.
19. Joint Expeditionary Force (JEF). Defence Command Denmark. URL: <https://www.forsvaret.dk/en/roles-and-responsibilities/international-cooperation/jef/> (date of access: 30.03.2024).
20. New maritime delimitation agreements for Smutt Sea comes into force. The Fishing Daily – Irish Fishing Industry News. URL: <https://thefishingdaily.com/latest-news/new-maritime-delimitation-agreements-for-smutt-sea-comes-into-force/> (date of access: 30.03.2024).
21. O'Dwyer G. Nordics move towards common cyber defence strategy | Computer Weekly ComputerWeekly.com. URL: <https://www.computerweekly.com/news/365533113/Nordics-move-towards-common-cyber-defence-strategy> (date of access: 30.03.2024).
22. Official Nordic co-operation. Nordic cooperation. URL: <https://www.norden.org/en/information/official-nordic-co-operation> (date of access: 30.03.2024).
23. Pavlenko V. Military and Political Integration of the Scandinavian Countries in the European Security Architecture after the Second World War. European Historical Studies. 2017. No. 8. P. 39–52. URL: <https://doi.org/10.17721/2524-048x.2017.08.39-52> (date of access: 30.03.2024).
24. PhD C. Ingebritsen. The Scandinavian Way and Its Legacy in Europe. Sentia Publishing, 2020. 194 p.
25. Remarks by Assistant Secretary Graham Steele at the Federal Insurance Office and NYU Stern Volatility and Risk Institute Conference on Catastrophic Cyber Risk and a Potential Federal Insurance Response. U.S. Department of the Treasury. URL: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1922> (date of access: 21.04.2024).
26. Research. Totalförsvarets forskningsinstitut – FOI. URL: <https://www.foi.se/en/foi/research.html> (date of access: 30.03.2024).
27. Security as Nation Branding: Sweden's Status-Seeking Strategy. E-International Relations. URL: <https://www.e-ir.info/2024/02/22/security-as-nation-branding-swedens-status-seeking-strategy/> (date of access: 21.04.2024).
28. The Editors of Encyclopaedia Britannica. Scandinavia | Definition, Countries, Map, & Facts. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/place/Scandinavia> (date of access: 21.04.2024).

References:

1. Antonov V. O. (2017). Konstytutsiino-pravovi zasady natsionalnoi bezpeky Ukrainy: monohrafiia [Constitutional and legal principles of national security of Ukraine]. Kyiv: TALKOM, 2017. 576 p. [in Ukrainian].
2. Bulletin of student scientific society of Vasyl Stus Donetsk National University. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/9227/9172> (date of access: 21.04.2024). [in Ukrainian].
3. Hladysh M. (2021) Evolutsiia bezpekovoï paradyhmy Skandynavskykh derzhav protiahom XX stolittia [The evolution of the security paradigm of the Scandinavian states in the 20th century]. *Lviv University Bulletin*, Ed. 46. pp. 27–36 [in Ukrainian].
4. Deklaratsiia pro derzhavnyi suverenitet Ukrainy: Deklaratsiia Verkhov. Rady Ukr. Rad. Sotsialist. Resp. (1990, July 16) № 55-XII [Declaration of state sovereignty of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text> (date of access: 30.03.2024) [in Ukrainian].
5. Dovira, krytyka i nadiia. Stavlennia ukraintsiv do politychnoho i viiskovoho kerivnytstva ta mobilizatsii | Active Group. Active Group. URL: <https://activegroup.com.ua/2023/12/19/dovira-krytyka-i-nadiya-stavlennya-ukrainciv-do-politichnogo-i-vijskovogo-kerivnictva-ta-mobilizaci/> (дата звернення: 24.03.2024) [in Ukrainian].
6. Ziniak L. V. (2015). Mizhnarodno-pravovi zasady viiskovoho spivrobotnytstva Ukrainy [International legal principles of military cooperation of Ukraine]: avtoref. dys. kand. yuryd. nauk: [spets.] 12.00.11 «Mizhnar. pravo»; Yaroslav Mudryi Law University. Kharkiv. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/AFTOREF/Zinyak_2015.pdf (date of access: 30.03.2024) [in Ukrainian].
7. Kotliar O. V. (2023). Vidnosyny Rosiiskoi Federatsii ta Skandynavskykh krain: bezpekovi vymir (na prykladi Shvetsii ta Norvehii) [Relationship between the Russian Federation and the Scandinavian countries: the security dimension (using Sweden and Norway as an example)]. Dissertation for the PhD degree. Vasyl Stefanyk Prykarpatskyi National University – Ivano-Frankivsk. 281 p. [in Ukrainian].
8. Otsinka Norvezkoïu rozvidualnoïu sluzhboïu aktualnykh vyklykiv i zahroz natsionalnii bezpetsi [Norwegian Intelligence Service's assessment on current challenges and threats to national security]. National Institute for Strategic Studies. URL: <https://niss.gov.ua/en/node/5247> (date of access: 21.04.2024) [in Ukrainian].
9. Otsinka spetsialnymy sluzhbamy Daniï aktualnykh zahroz natsionalnii bezpetsi [Danish Special Services' assessment on current threats to national security]. National Institute for Strategic Studies. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/otsinka-spetsialnymy-sluzhbamy-daniyi-aktualnykh-zahroz> (date of access: 21.04.2024) [in Ukrainian].

10. Puhachova D. V. (2017). Zovnishnia polityka krain Skandynavii u sferi bezpeky ta oborony u postbipoliarnyi period [Foreign policy of the Scandinavian countries in the field of security and defence in the post-bipolar period]. Dissertation for the degree of Candidate of Political Science. National Academy of Science of Ukraine; State Institution «Institute of World History» Kyiv, 166 p. [in Ukrainian].
11. Shvetsiia nazvala Rosiiu naibilshoiu zahrozoiu dlia svoiei bezpeky [Sweden calls Russia the biggest threat to its security]. News of Ukraine and world news. Main and recent news – NV. URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/shveciya-zayavila-shcho-rosiya-naybilsha-zagroza-dlya-jiji-bezpeki-50394704.html> (date of access: 21.04.2024) [in Ukrainian].
12. Shturma M. V. (2021). Bezpekovi vymir zovnishnioi polityky Korolivstva Danii. Dissertation for the PhD degree. // Ivan Franko Lviv National University. Lviv. 254 p. [in Ukrainian].
13. About NORDEFECO – Nordefco. Frontpage – Nordefco. URL: <https://www.nordefco.org/the-basics-about-nordefco> (date of access: 30.03.2024).
14. Arctic States and Indigenous Permanent Participants convened for the 13th Arctic Council meeting and issued statement. Arctic Council. URL: <https://arctic-council.org/news/13th-arctic-council-meeting-salekhard> (date of access: 30.03.2024).
15. Empty Promises? A Year Inside the World of Multi-Domain Operations – War on the Rocks. War on the Rocks. URL: <https://warontherocks.com/2024/01/empty-promises-a-year-inside-the-world-of-multi-domain-operations/> (date of access: 30.03.2024).
16. Europe / SIPRI. Home | SIPRI. URL: <https://www.sipri.org/research/conflict-peace-and-security/europe> (date of access: 30.03.2024).
17. Forsvaret. Cold Weather Operations Conference 2023. Norwegian Armed Forces. URL: <https://www.forsvaret.no/en/organisation/centre-of-excellence-cold-weather-operations/cold-weather-operations-conference> (date of access: 30.03.2024).
18. Ingebritsen C. (2006). Scandinavia in World Politics. Rowman & Littlefield Publishers, Incorporated.
19. Joint Expeditionary Force (JEF). Defence Command Denmark. URL: <https://www.forsvaret.dk/en/roles-and-responsibilities/international-cooperation/jef/> (date of access: 30.03.2024).
20. New maritime delimitation agreements for Smutt Sea comes into force. The Fishing Daily – Irish Fishing Industry News. URL: <https://thefishingdaily.com/latest-news/new-maritime-delimitation-agreements-for-smutt-sea-comes-into-force/> (date of access: 30.03.2024).
21. O'Dwyer G. Nordics move towards common cyber defence strategy | Computer Weekly ComputerWeekly.com. URL: <https://www.computerweekly.com/news/365533113/Nordics-move-towards-common-cyber-defence-strategy> (date of access: 30.03.2024).
22. Official Nordic co-operation. Nordic cooperation. URL: <https://www.norden.org/en/information/official-nordic-co-operation> (date of access: 30.03.2024).
23. Pavlenko V. Military and Political Integration of the Scandinavian Countries in the European Security Architecture after the Second World War. European Historical Studies. 2017. No. 8. P. 39–52. URL: <https://doi.org/10.17721/2524-048x.2017.08.39-52> (date of access: 30.03.2024) [in Ukrainian].
24. PhD C. Ingebritsen (2020). The Scandinavian Way and Its Legacy in Europe. Sentia Publishing. 194 p.
25. Remarks by Assistant Secretary Graham Steele at the Federal Insurance Office and NYU Stern Volatility and Risk Institute Conference on Catastrophic Cyber Risk and a Potential Federal Insurance Response. U.S. Department of the Treasury. URL: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1922> (date of access: 21.04.2024).
26. Research. Totalförsvarets forskningsinstitut – FOI. URL: <https://www.foi.se/en/foi/research.html> (date of access: 30.03.2024).
27. Security as Nation Branding: Sweden's Status-Seeking Strategy. E-International Relations. URL: <https://www.e-ir.info/2024/02/22/security-as-nation-branding-swedens-status-seeking-strategy/> (date of access: 21.04.2024).
28. The Editors of Encyclopaedia Britannica. Scandinavia | Definition, Countries, Map, & Facts. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/place/Scandinavia> (date of access: 21.04.2024).

Vorotilova I. Transformation of the national security strategy of the Scandinavian countries: lessons learned for Ukraine

The topic of the transformation of the national security strategy of the Scandinavian countries is extremely relevant for Ukraine due to the need to study the effective approaches of these countries to maintaining security in the context of a changing world order and geopolitical risks. The experience of small-sized Scandinavian countries in the formation of a national security strategy will be useful for the development of Ukraine's national security and preservation of sovereignty. In today's environment, it is extremely important to engage international partners, in particular the Scandinavian countries, in joint work on security issues which will help to increase the level of protection of national interests. The aim of the article is to identify the main priorities in the field of national security of the Scandinavian countries and to suggest possible ways of cooperation and exchange of experience between Ukraine

and the Scandinavian countries to improve the level of national security. In the article the author uses general scientific and special research methods of theoretical and empirical nature, namely: the method of generalization, systematic analysis of scientific literature on the problem under study, comparative method, methods of observation, systematic approach and content analysis. The article focuses on the transformation of the Scandinavian countries' national security strategy – from «northern stability», the absence of an enemy image, and neutrality policy to unification of joint efforts within NATO in order to strengthen their defence capabilities. The author concludes that in the current geopolitical environment, Russia is seen by the Scandinavian countries as the main threat to their national security. The author emphasizes that studying the experience of Scandinavian countries in the field of national security and rapprochement with these countries in the framework of international military cooperation will contribute to the modernization of Ukraine's national security system. Based on the results of the study and on the author's personal experience of participating in the international conference the main narratives of which are presented in the article the main priorities in the field of national security of the Scandinavian countries are identified and recommendations are made on the areas of deepening cooperation between Ukraine and the Scandinavian countries.

Keywords: *Scandinavian countries, transformation, national security, NATO, national security aspects, international military cooperation.*